

НАСЕЛЕННЯ ТА ПОЛІТИЧНА КАРТА АФРИКИ

Мета: сформувати первинні знання про етнічний склад населення Африки, особливості його формування, динаміку і розміщення; сприяти розумінню демографічних проблем Африки та шляхів їх вирішення; формувати первинні практичні вміння характеризувати загальні риси населення материка за тематичними картами атласу; розвивати вміння знаходити та використовувати інформацію; свідомо використовувати мовні засоби відповідно до завдань комунікації; налаштувати на успіх, формувати позитивне ставлення до навчальної діяльності.

Обладнання: карта «Раси та народи», політична карта Африки, підручники, атласи, контурні карти, комп'ютер, мультимедійний проектор, мультимедійна презентація.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Очікувані результати: учні зможуть знаходити та показувати на карті ключові держави материка; характеризувати головні риси населення; оцінювати наслідки соціальних та економічних проблем у державах континенту.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Приєм «Бліцопитування»

1. Назвіть кількість населення нашої планети наразі.
2. Які чинники впливають на зміну кількості населення?
3. Чому людство розміщується на планеті нерівномірно?
4. Які основні людські раси виділяють на Землі?
5. Наведіть приклади характерних зовнішніх ознак кожної з рас.
6. Хто з учених першим навів докази рівності рас?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Приєм «Практичність теорії»

Зміст курсу «Географія материків та океанів» передбачає вивчення не тільки природи материків, але й ознайомлення з характеристиками населення материків та його господарською діяльністю.

Людина — невід'ємна частина природи — з давніх-давен змінює її, використовуючи природні багатства для задоволення своїх потреб.

Чисельність населення материків постійно збільшується, отже, збільшується й вплив людини на навколишнє середовище. Знаючи особливості зростання, розміщення населення та його діяльності, можна спрогнозувати можливі зміни в природі материків, розробити шляхи подолання екологічних проблем та правила гармонійного існування людини в природному середовищі. Ви вже знаєте про особливості природи Африки, наступний етап досліджень — її населення, політична карта, держави.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1 Виявлення особливостей етнічного складу населення Африки

Приєм «Картографічний практикум»

Завдання. Установіть особливості розміщення рас і великих народів на африканському континенті за тематичними картами атласу.

Раси	Народи	Розміщення на материках

Представники південної гілки європеїдної раси — араби та бербери — проживають переважно на півночі Африки. Південніше від Сахари проживають представники негроїдної раси. У саванах північної частини материка живуть нілоти, тутсі, хіна. Центральні райони займають народи банту, а в екваторіальних лісах невеликими групами проживають пігмеї. У напівпустелях і пус-

телях Південної Африки живуть бушмени та готтентоти. Північно-східна частина Африки — батьківщина ефіопів, яких відносять до проміжної раси. У них темна, як у негроїдів, але з червонуватим відтінком шкіра, а риси обличчя подібні до європеоїдів. Населення острова Мадагаскар — малагасійці — утворилися внаслідок змішування монголоїдної та негроїдної рас.

Прийшло населення європейського походження становить незначну частину населення материка. Уздовж узбережжя Середземного моря проживають нащадки французів, на Канарських островах — іспанців, а на крайньому півдні материка — африканери або бури, — нащадки переселенців із Нідерландів, англійців. Усього в Африці проживають кілька тисяч народів.

Висновок 1. Аналіз карти «Раси» свідчить про перебування в Африці представників європеїдної, негроїдної та мішаних рас.

2 Кількість населення та його розміщення

Робота з мультимедійною презентацією

Африка посідає друге місце у світі серед інших материків за кількістю населення — понад 1 млрд осіб — це близько 15 % від усього населення світу. Щорічно населення континенту збільшується на 24 млн осіб. За прогнозами експертів, якщо такі високі темпи приросту населення збережуться, то до 2050 року населення Африки зросте до 2 млрд людей.

При цьому середня тривалість життя в Африці дуже низька — не перевищує 40 років. У багатьох країнах майже половину населення становлять діти.

Приєм «Мозковий штурм»

Якими причинами, на вашу думку, обумовлені невисока тривалість життя та велика кількість дітей в африканських країнах?

Висновок 2. Через бідність у більшості африканських країн спостерігається антисанітарія, неякісне харчування, погане медичне обслуговування, поширення хвороб, відсутність заходів планування сім'ї.

Приєм «Картографічний практикум»

Завдання. За картою «Густота населення» виявіть особливості розподілу населення Африки на території материка.

Найбільша густота населення (1000 осіб на 1 км²) спостерігається в долині Нілу. Густо заселені узбережжя Гвінейської затоки і Середземного моря. На півдні Африки, у пустелях, густих лісах і високогір'ях густота населення дуже низька — менш як 1 особа на 1 км².

Переважає більшість населення Африки живе в сільській місцевості, за останні десятиліття помітна тенденція зростання кількості міського населення.

Приєм «Проблемне питання», «2–4 — всі разом»

Якими причинами обумовлений нерівномірний розподіл населення на території континенту?

Висновок 3. Розміщення населення Африки нерівномірне. Причинами виникнення територій із високою густотою населення є сприятливі природні умови, багатство природних ресурсів, контакти з європейською цивілізацією, особливості історичного розвитку.

3 Держави Африки

Робота з політичною картою Африки

Політична карта — це тематична карта, яка показує розташування країн та їхніх столиць. Найдавніші держави Давнього Єгипту, Аксуанське та Мероїтське царства, Ефіопія, Карфаген та ін. Із XV ст. починається колонізація материка європейцями. Колонія — країна або територія, яка перебуває під владою іноземної держави (метрополії). Панування європейців в Африці закінчилося в середині XX ст., коли колонії одна за одною почали здобувати незалежність. Зараз на континенті 56 держав і п'ять територій. Найбільша за площею країна — Алжир (2,4 млн км² — майже у 4 рази більша за Україну), найменша — острів Святої Олени (0,4 тис. км²). Африка стоїть на першому місці серед материків за кількістю країн, які не мають морських кордонів. Здобувши волю, африканські держави зіткнулися з безліччю проблем, породжених колоніальним минулим, — безграмотністю, бідністю, слабкорозвиненим господарством, міжнаціональними та релігійними конфліктами. У світі немає іншого континенту, який так само постраждав би від колоніального гноблення та работоргівлі, як Африка.

Висновок 4. Сучасна політична карта материка сформувалася в другій половині ХХ ст., коли значна частина африканських колоній стала незалежною.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Практична робота 3 (закінчення)

Позначте на контурній карті держави та їхні столиці: Єгипет, Ефіопія, Нігерія, Південна Африка.

Приєм «Картографічний практикум»

Завдання. За політичною картою Африки визначте...

Найбільші за площею держави материка	Країни, які мають вихід до морів та океанів	Країни, які не мають виходу до морів та океанів

Робота в парах

Приєм «Експрес-тест», «Взаємоперевірка»

1. Які раси найбільше представлені в Африці?

А Негроїдна, монголоїдна; **Б** європеїдна, монголоїдна;

В лише негроїдна; **Г** європеїдна, негроїдна.

2. Пігмеї, нілоти, бушмени є представниками раси:

А негроїдної; **Б** європеїдної;

В монголоїдної; **Г** змішаної.

3. Більшість африканців проживає:

А в містах; **Б** селах;

Г пустельних районах; **Д** екваторіальних лісах.

4. Сучасне населення Африки становить понад:

А 100 млн осіб; **Б** 500 млн осіб;

В 1 млрд осіб; **Г** 2 млрд осіб.

5. На території материка населення Африки розміщено:

А рівномірно; **Б** нерівномірно;

В на західному узбережжі; **Г** на східному узбережжі.

6. На острові Мадагаскар проживають:

А нілоти; **Б** бушмени;

В ефіопи; **Г** малагасійці.

Приєм «Бліцопитування»

1. Представники яких рас становлять населення материка? У яких районах материка проживають народи, що належать до різних рас?

2. Які причини сприяють швидкому зростанню кількості населення Африки в наш час?

3. Чому населення Африки розміщується нерівномірно?

4. Коли і як почалася колонізація Африки європейськими державами? Які європейські держави мали на африканському континенті найбільшу кількість колоній?

5. Які негативні наслідки колонізації доводиться долати молодим державам Африки?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ, РЕФЛЕКСІЯ

Приєм «Мікрофон»

Які відкриття для себе ви зробили на уроці?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника.

2. Випереджальне: об'єднатися у групи для роботи на наступному уроці; окремим учням: підготувати повідомлення про об'єкти спадщини ЮНЕСКО в Африці.